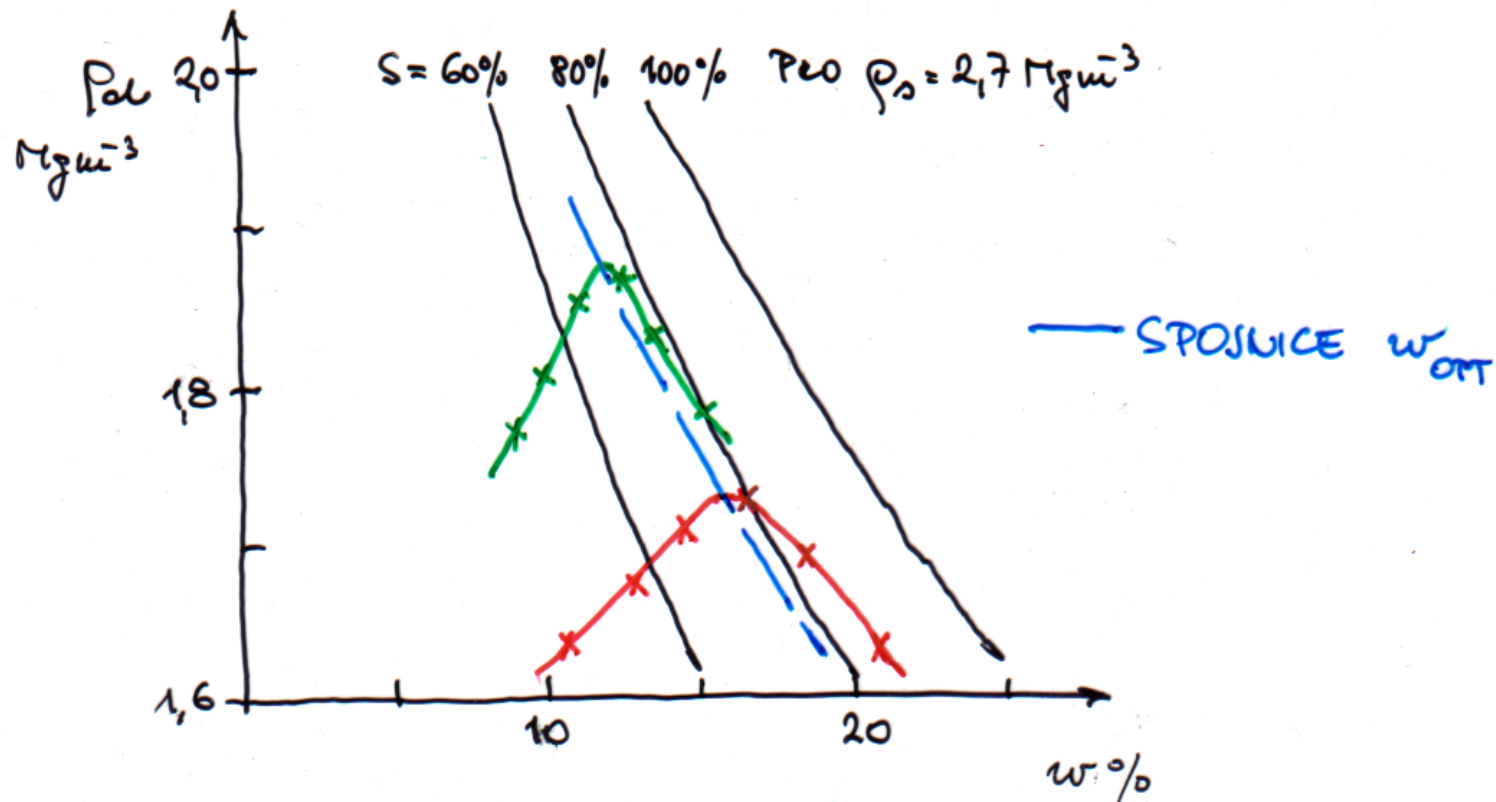

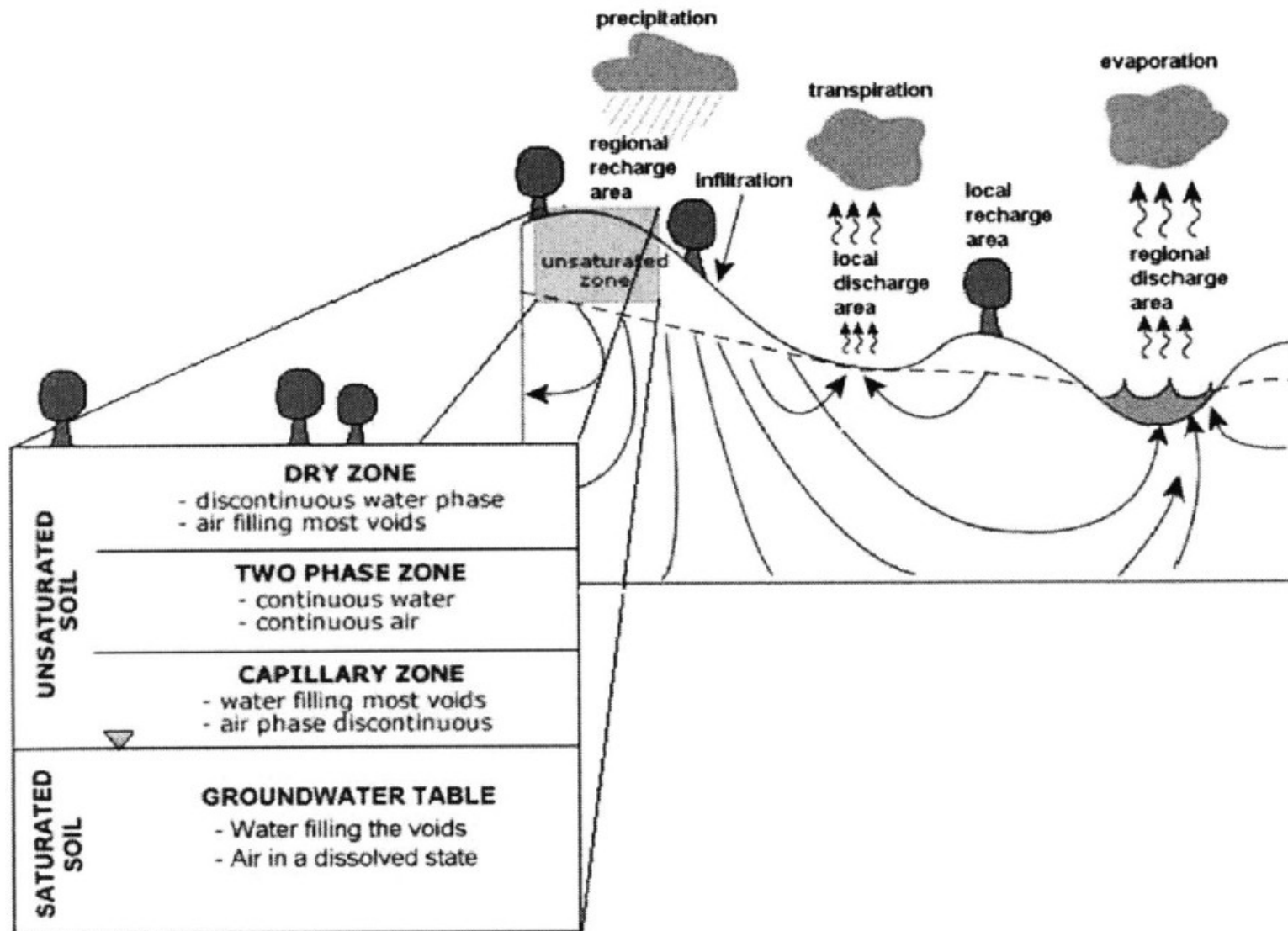
MZ2 – přednáška 1: Částečně nasycené zeminy

Proč je to důležité – hutněné zemní konstrukce z definice nenasycené ($S_r < 1$)

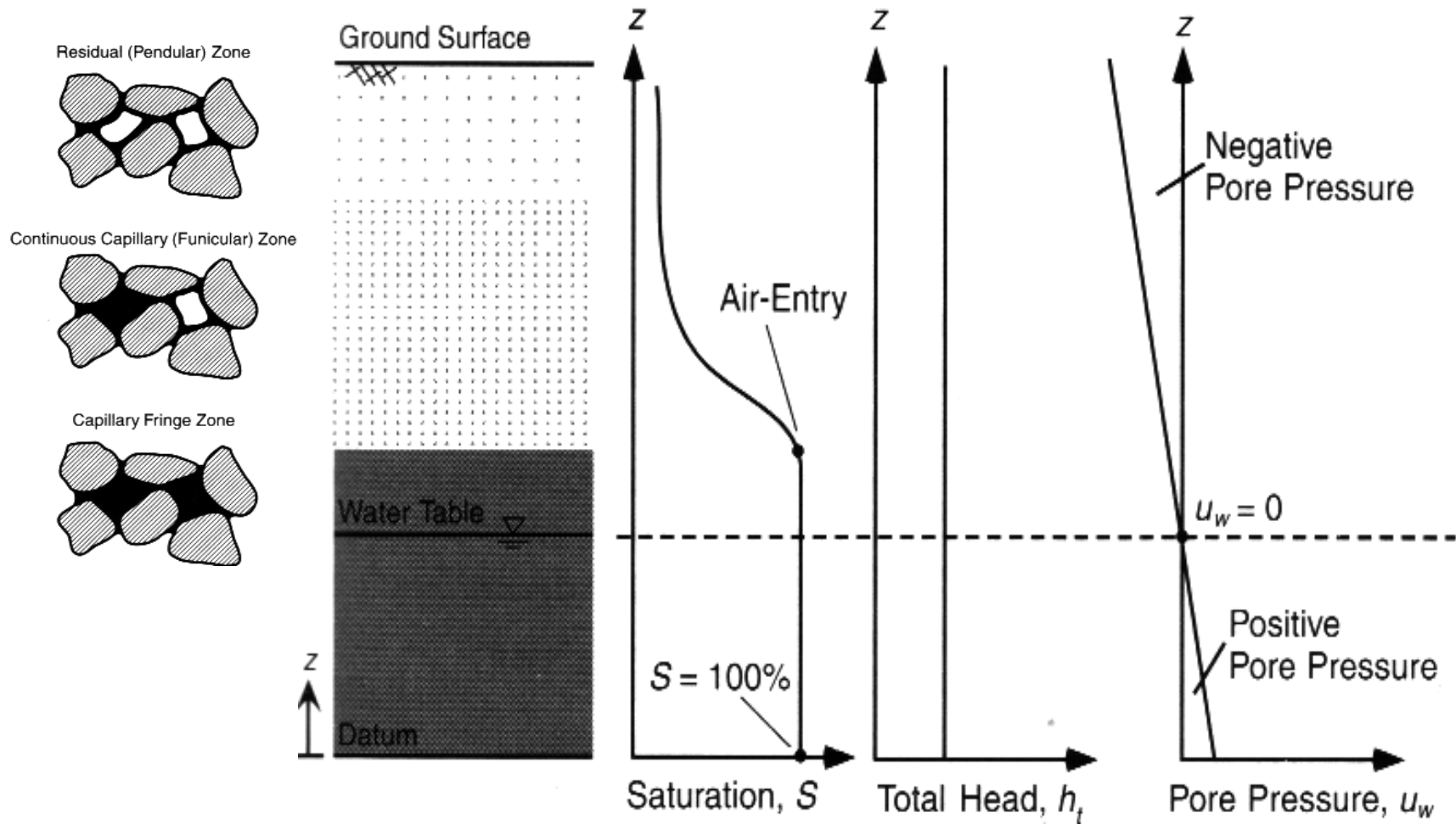

Vadozní (“nenasyčená”) zóna

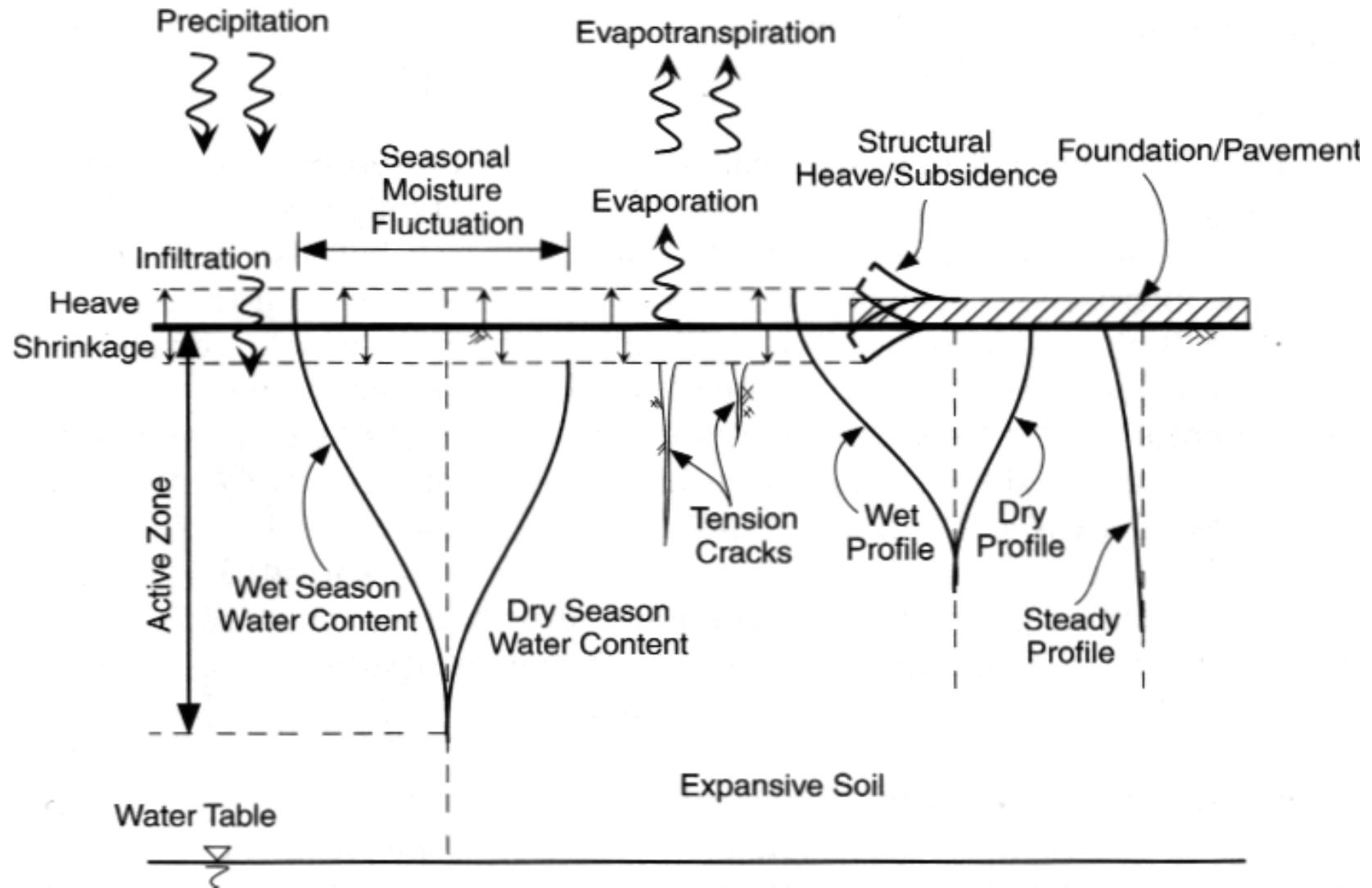
Kapilární zóna je ale nasycená

...vadózní zóna – stavové charakteristiky

Proč je to důležité – historicky zájem o “**expanzivní**” zeminy
 Cyklické změny objemu podle S_r

Proč je to důležité – reziduální zeminy jsou zpravidla nenasycené
($S_r < 1$)

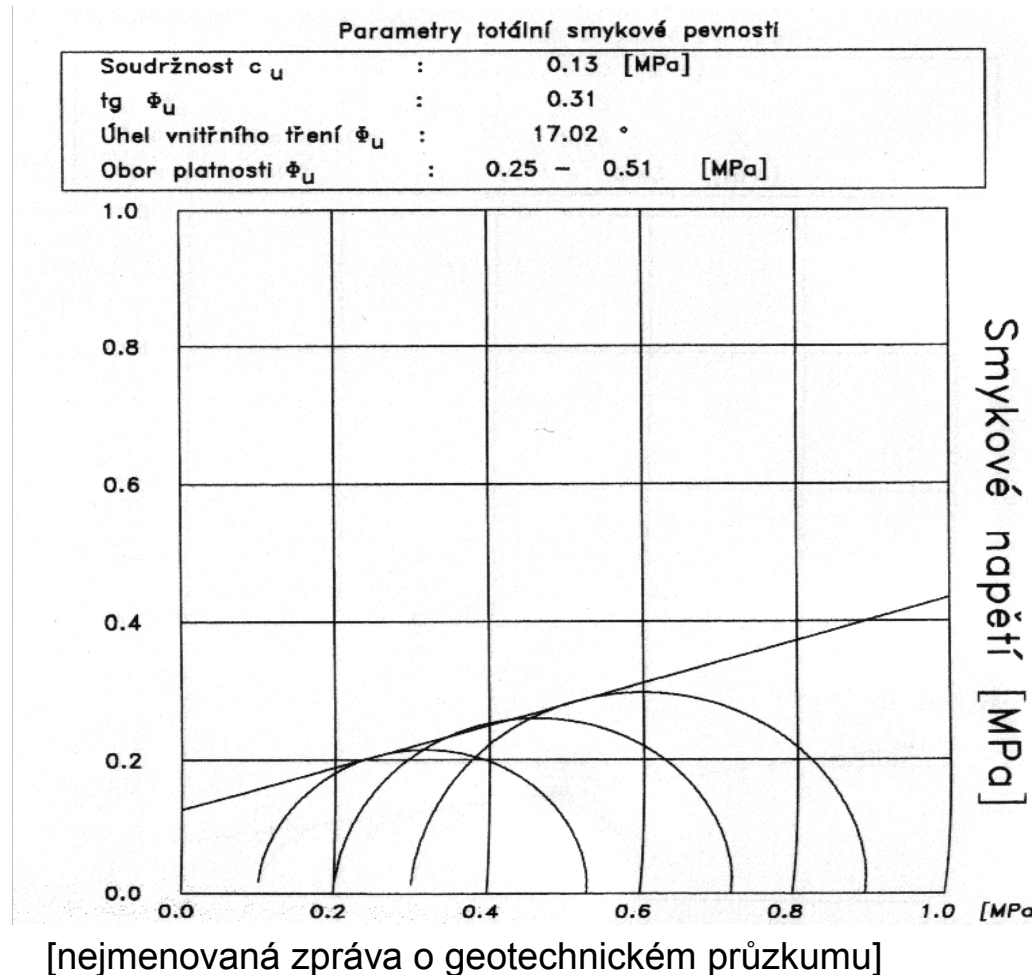
Podobně výsyvky – zpočátku nenasycené

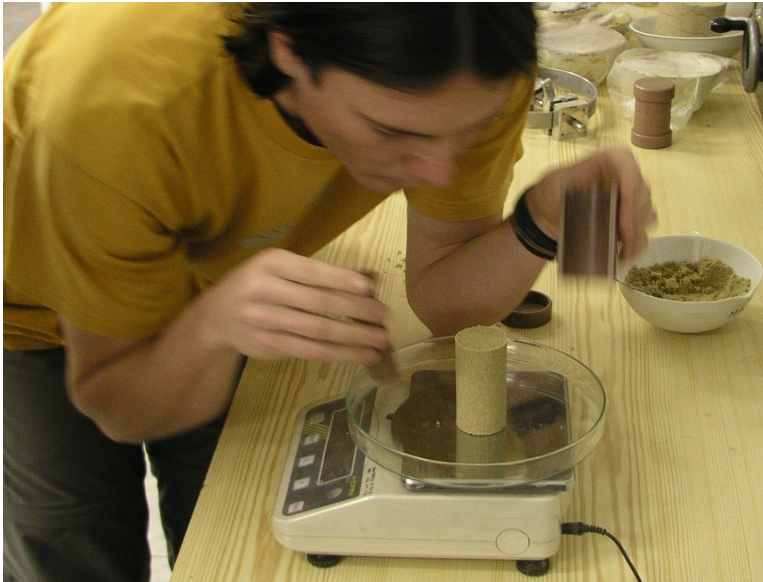
Proč je to důležité - interpretace UU zkoušek nasycených zemin

Koncepce neodvodněné pevnosti $s_u = \text{konst.}$ neplatí

Na rozdíl od nasycených zemin w se může měnit při $e = \text{konst.}$ a objem (e) se může měnit i při rychlé změně totálního napětí (zatížení)

Proč je to důležité

Celkové sání v pórové vodě vyjadřuje celkový **termodynamický potenciál** pórové vody vzhledem k vodě volné

Celkový potenciál určuje:

- kapilarita
- interakce pevné a kapalně fáze (síly krátkého dosahu)
- chemické (osmotické) vlivy
(teplota zanedbána)

Při zanedbání sil krátkého dosahu

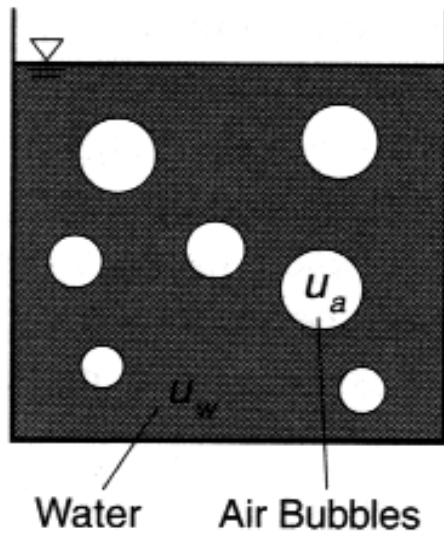
$$\Psi_t = \Psi_m + \Psi_o$$

Ψ_m sání matricové (**kapilární**) zahrnuje interakci fází

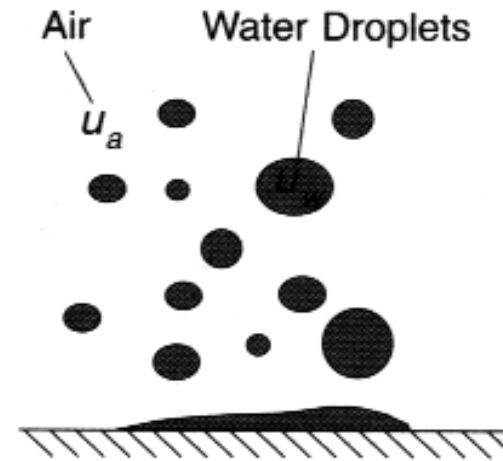
Ψ_o osmotické sání

.... kapilární síly, sání

Rozhraní kapalina vs plyn (voda vs vzduch) – povrchové napětí voda vs vzduch: $T_s \approx 70 \text{ mN/m}$ (závisí na teplotě)

$$u_a > u_w$$

$$u_a < u_w$$

.... kapilární síly, sání

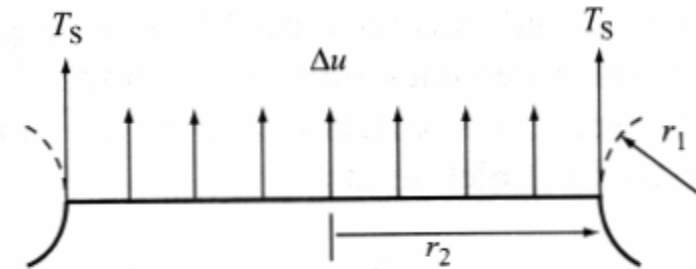
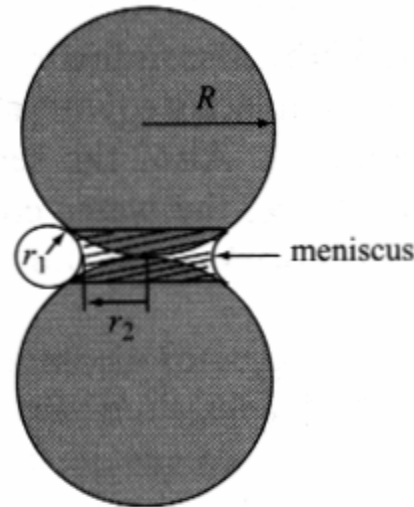
Vypařování – postupný rozdíl tlaků Δu –
postupné zakřivování povrchu
rozhraní voda-vzduch

→ Laplaceova rovnice pro rozdíl tlaků:

$$\Delta u = u_a - u_w = T_s (1/r_1 - 1/r_2)$$

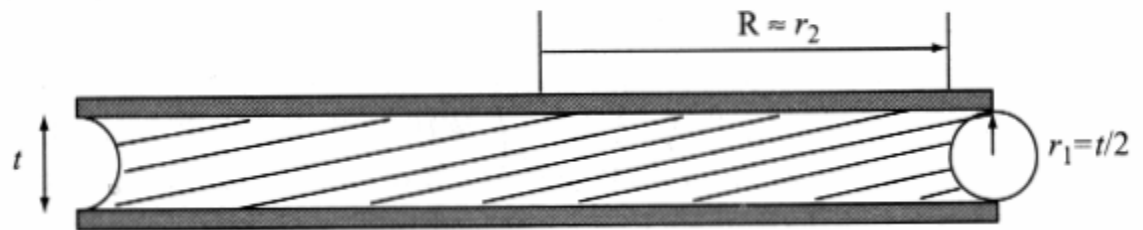
kde r_1 a r_2 jsou poloměry
menisku, nikoliv zrn

$\Delta u \equiv$ kapilární sání

(a)

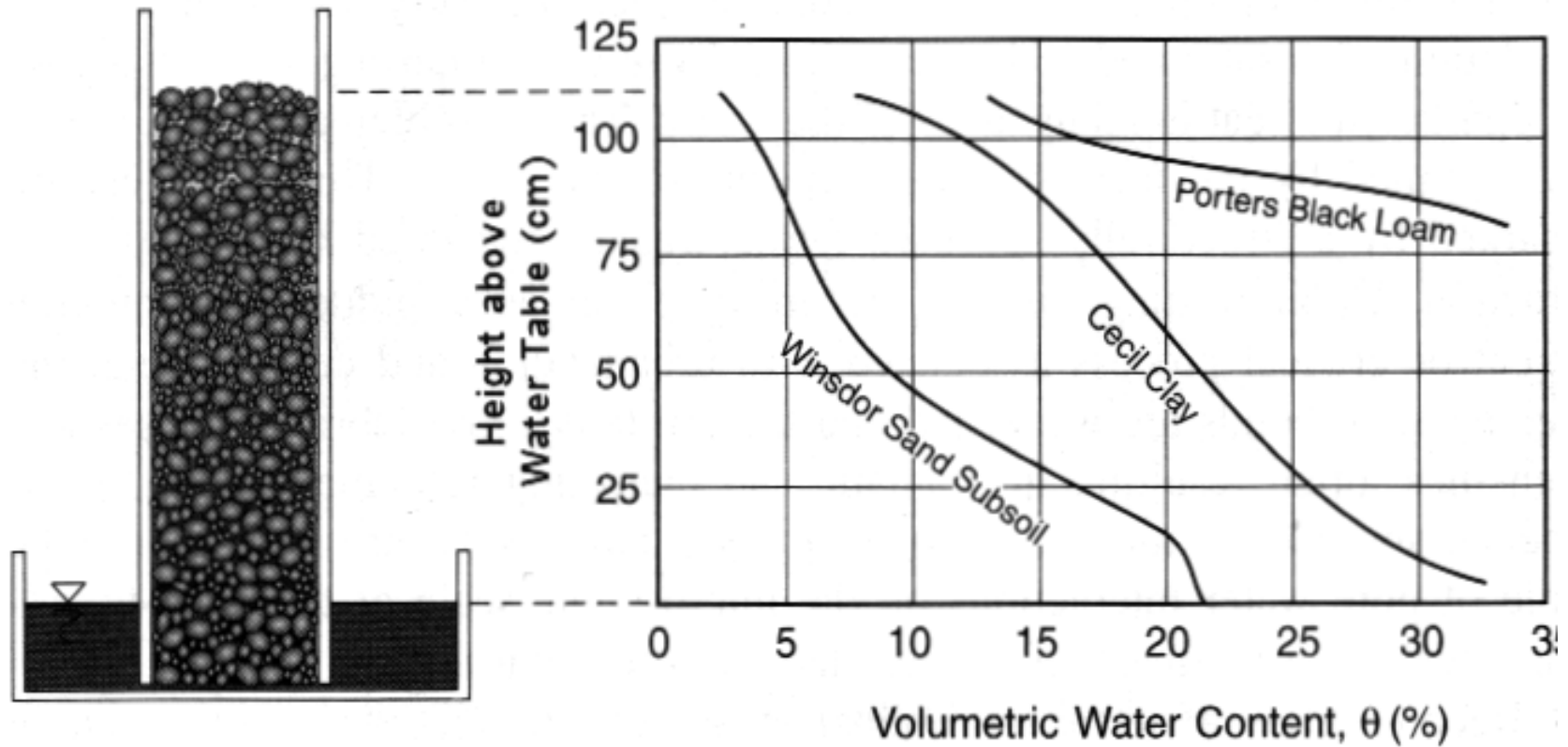
Ploché částice → $r_2 \gg r_1$, $1/r_2$ lze zanedbat

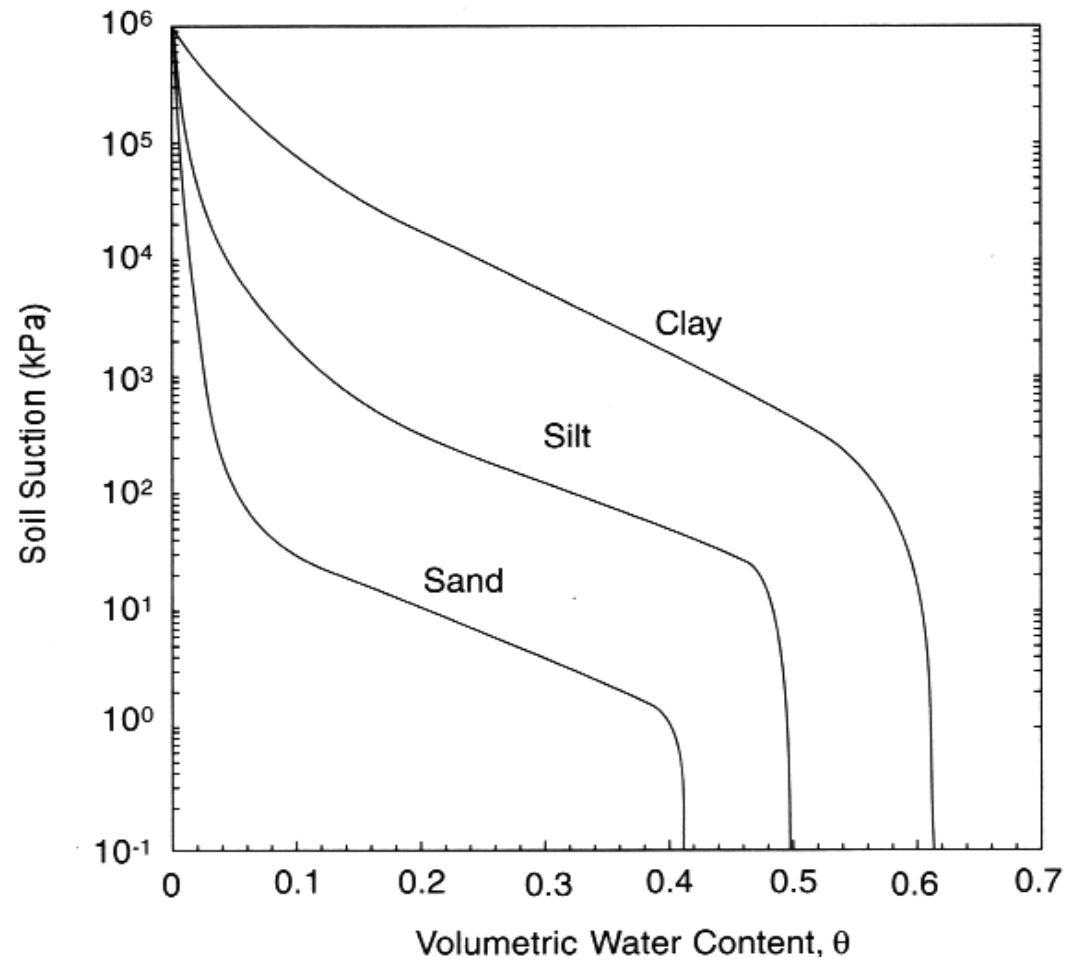
[Santamarina, 2001]

Kapilarita v zeminách – kapilární elevace

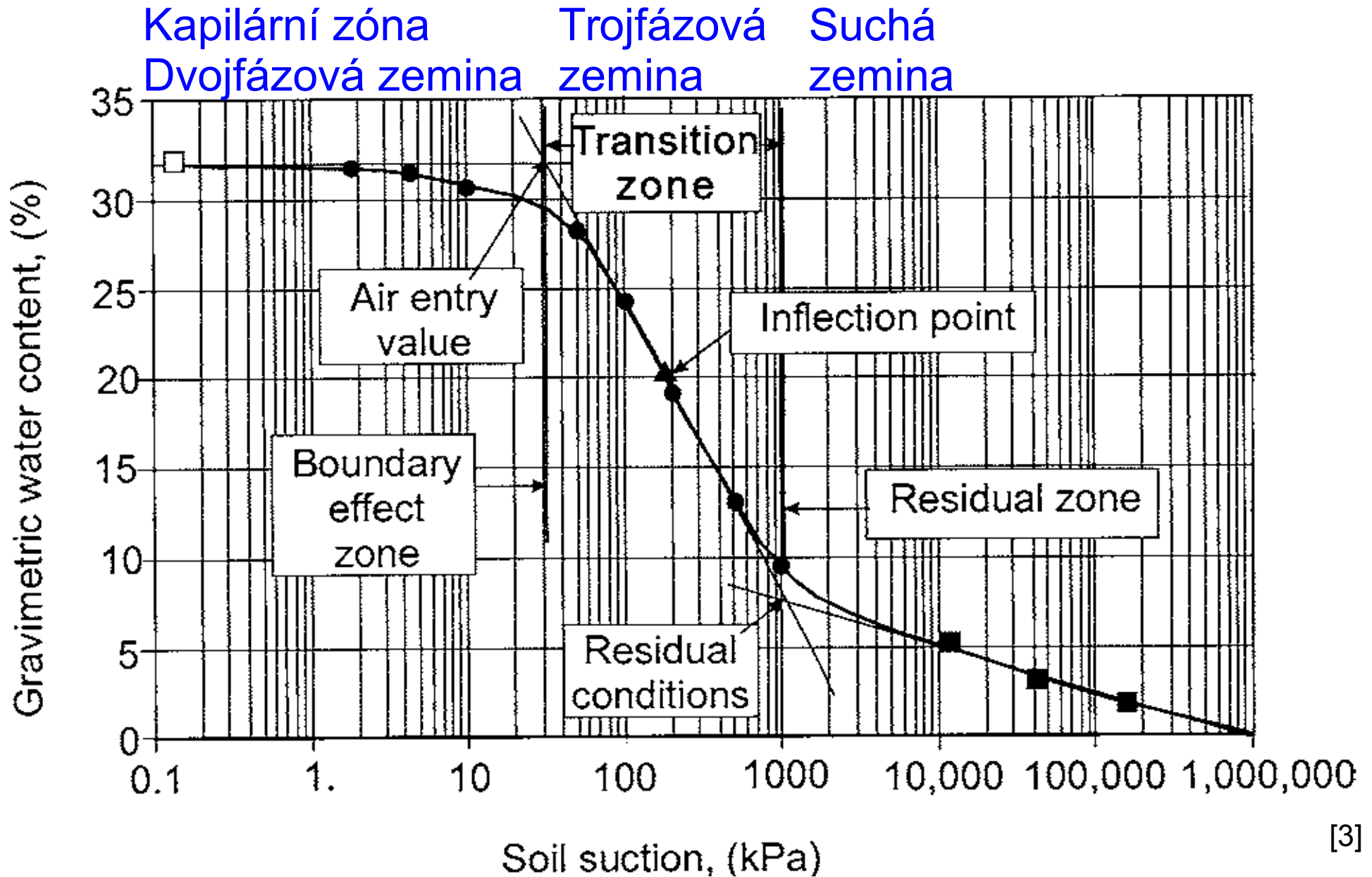
→ retence – **retenční čára** (WRC; SWCC)

...retenční čára (SWCC; WRC)

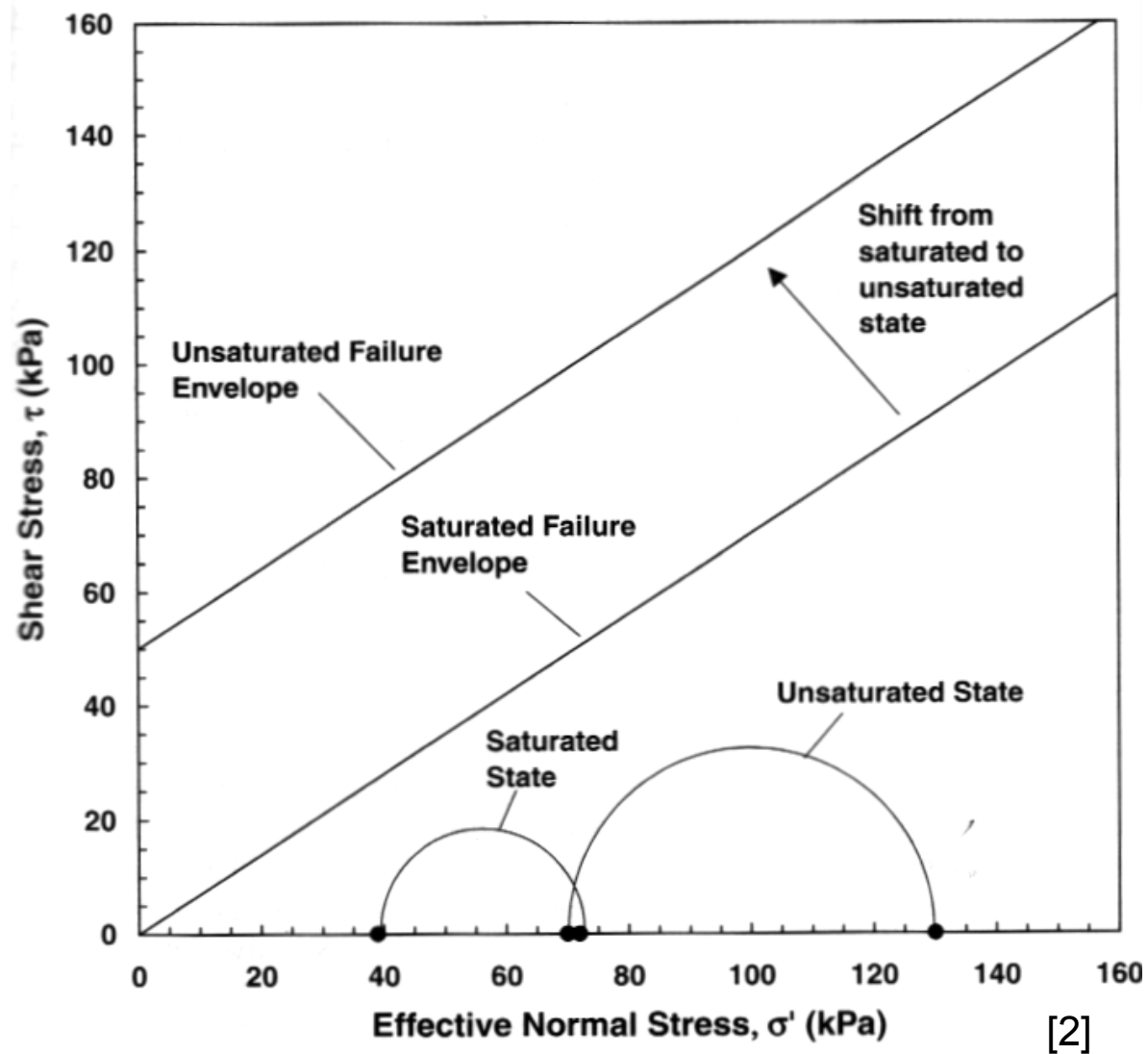
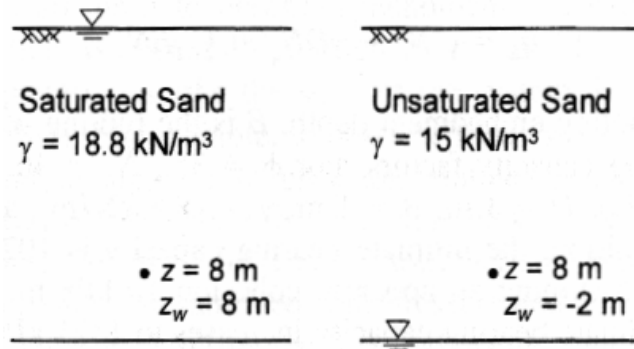
Retenční čára (pF čára, SWCC)

[3]

Napjatost a pevnost saturevané vs nesaturevané zeminy

...napjatost v nenasycené zemině (pokud platí efektivní napětí...)

Nasycené zeminy

$$\sigma' = \sigma - u$$

“všechny měřitelné projevy změny napětí, tj. změna rozměrů, tvaru, pevnosti, jsou spojeny výhradně se změnami efektivního napětí...”

Efektivní napětí je stavová proměnná, která jednoznačně určuje chování nasycené zeminy.

Nasyčené zeminy

$$\sigma' = \sigma - u$$

“všechny měřitelné projevy změny napětí, tj. změna rozměrů, tvaru, pevnosti, jsou spojeny výhradně se změnami efektivního napětí...”

Efektivní napětí je stavová proměnná, která jednoznačně určuje chování nasycené zeminy.

Částečně nasycené = nenasycené zeminy

“Bishopova” rovnice $\sigma' = \sigma - u_a + \chi(u_a - u_w) = \sigma^{\text{net}} + \chi s$

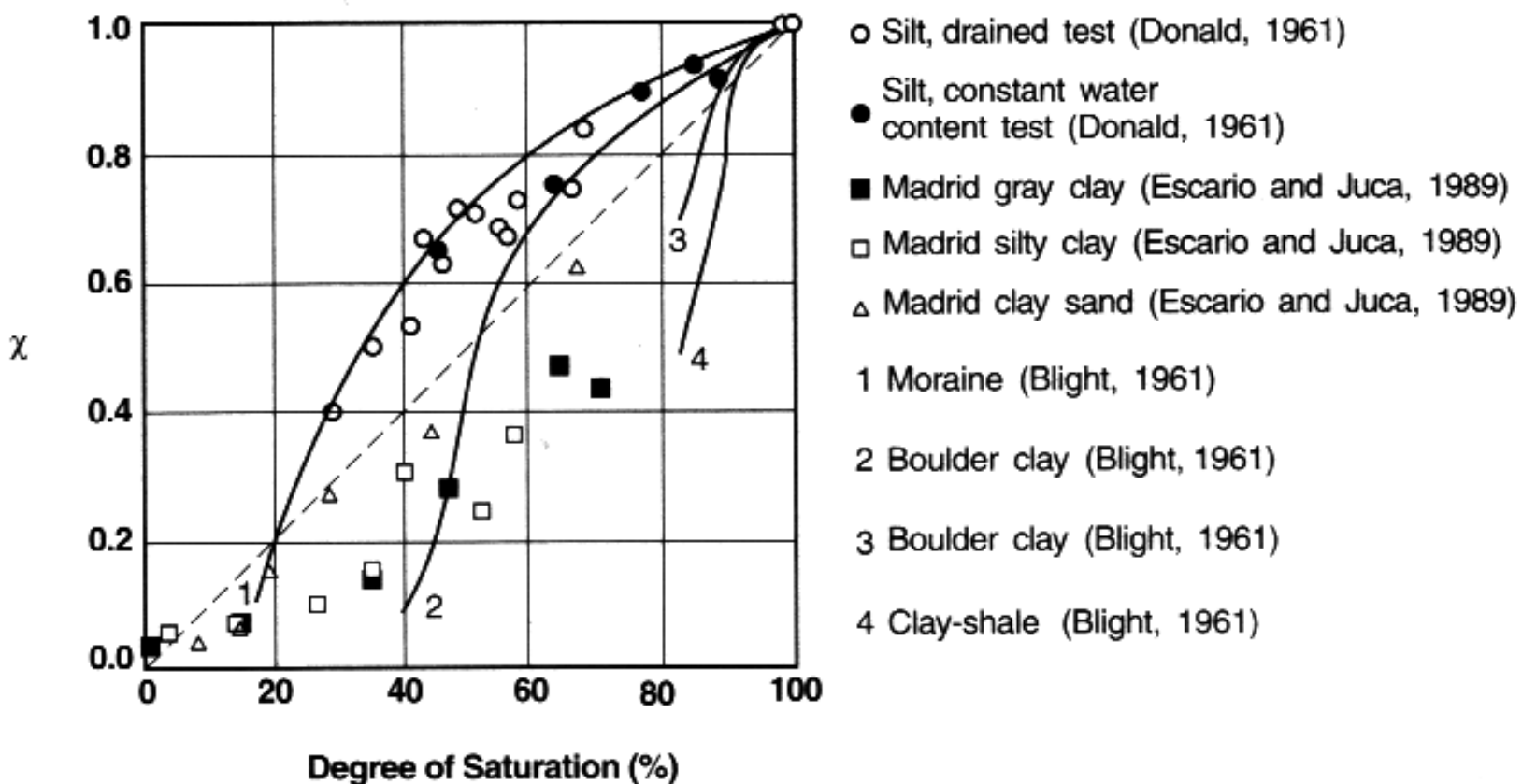
vážený průměr pórových tlaků $\sigma' = \sigma - (\chi u_w + (1 - \chi) u_a)$

σ^{net} je redukované napětí (totální napětí)

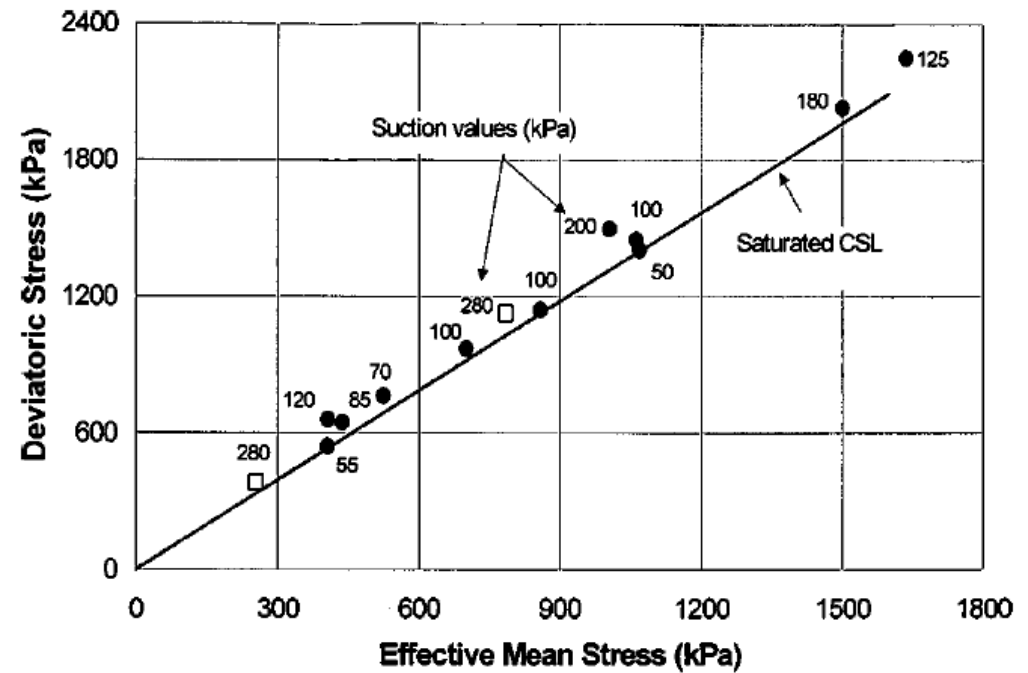
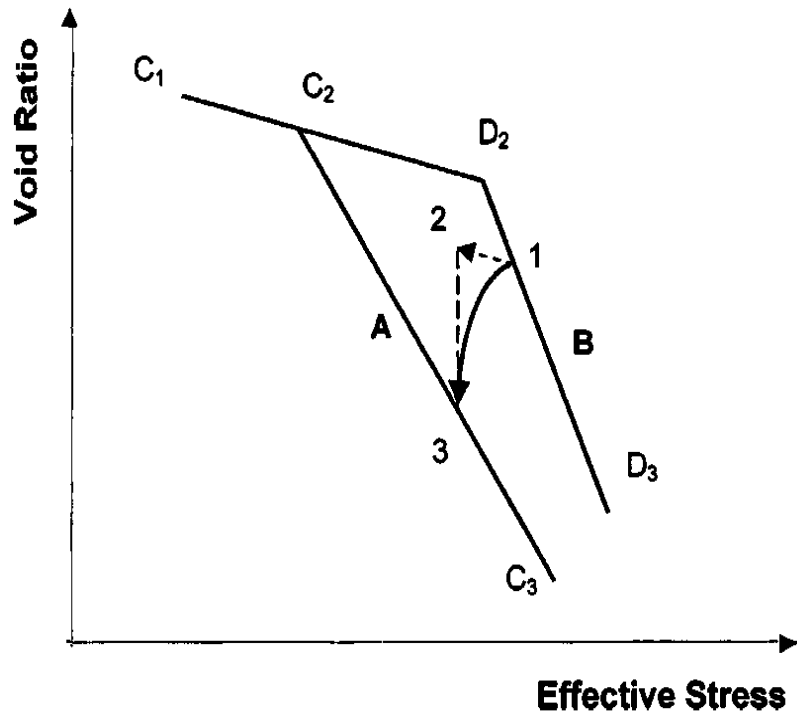
s je kapilární sání (Laplace)

χ je materiálový parametr, velmi zjednodušeně $\chi \approx S_r$, $\chi = \chi(S_r)$

.... Bishopova rovnice, χ

Snaha o zdůvodnění platnosti efektivních napětí

(Khalili et al, 2004)

V současné době se používají buď

dvě nezávislé proměnné pro napětí

$p - u_a$ (=p)   redukované napětí (net stress)

$u_a - u_w$ (=s)   (kapilární) sání

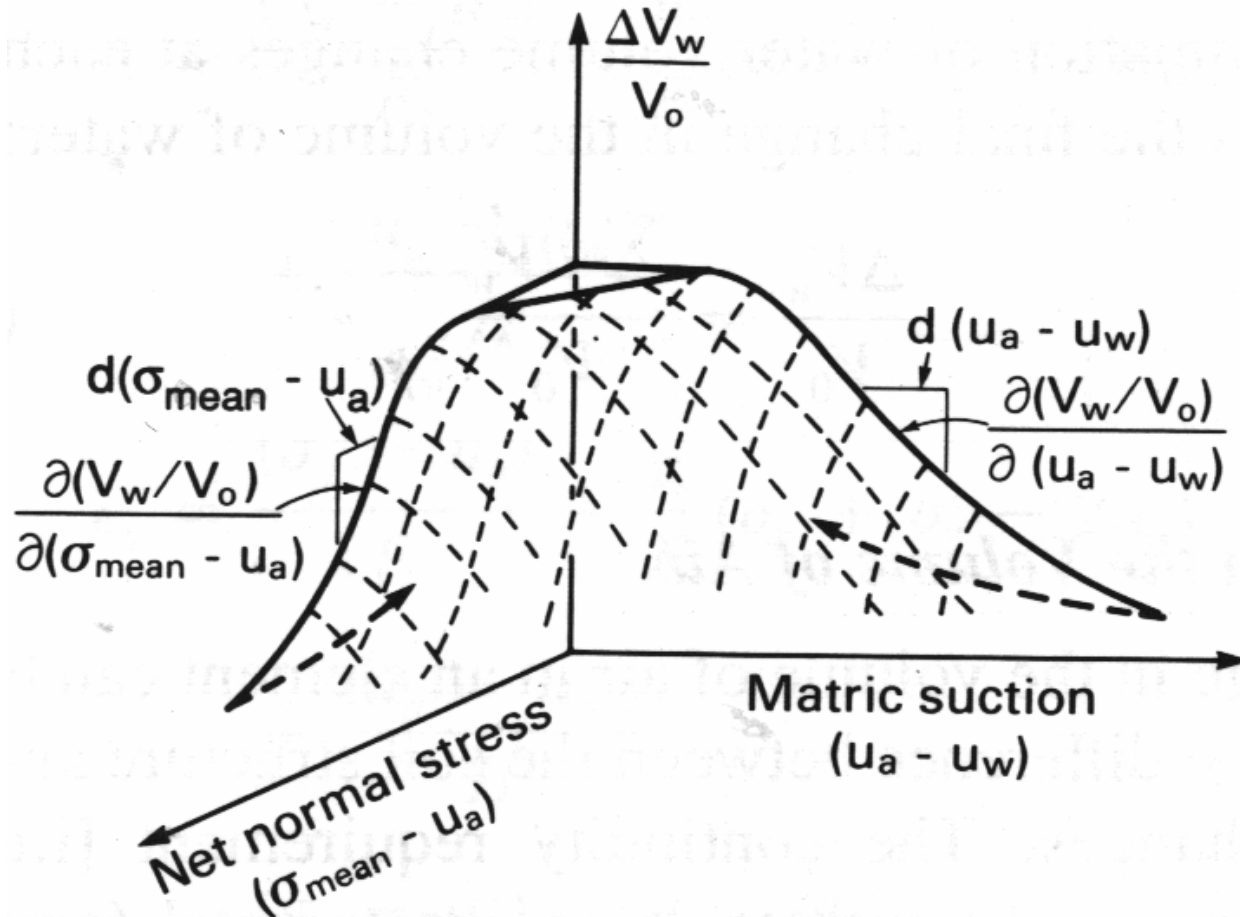
nebo rovnice pro **efektivní napětí** podle Bishopa

$$\sigma' = \sigma - (\chi u_w + (1 - \chi) u_a)$$

kde ale χ je funkcí stupně nasycení S_r nebo sání s

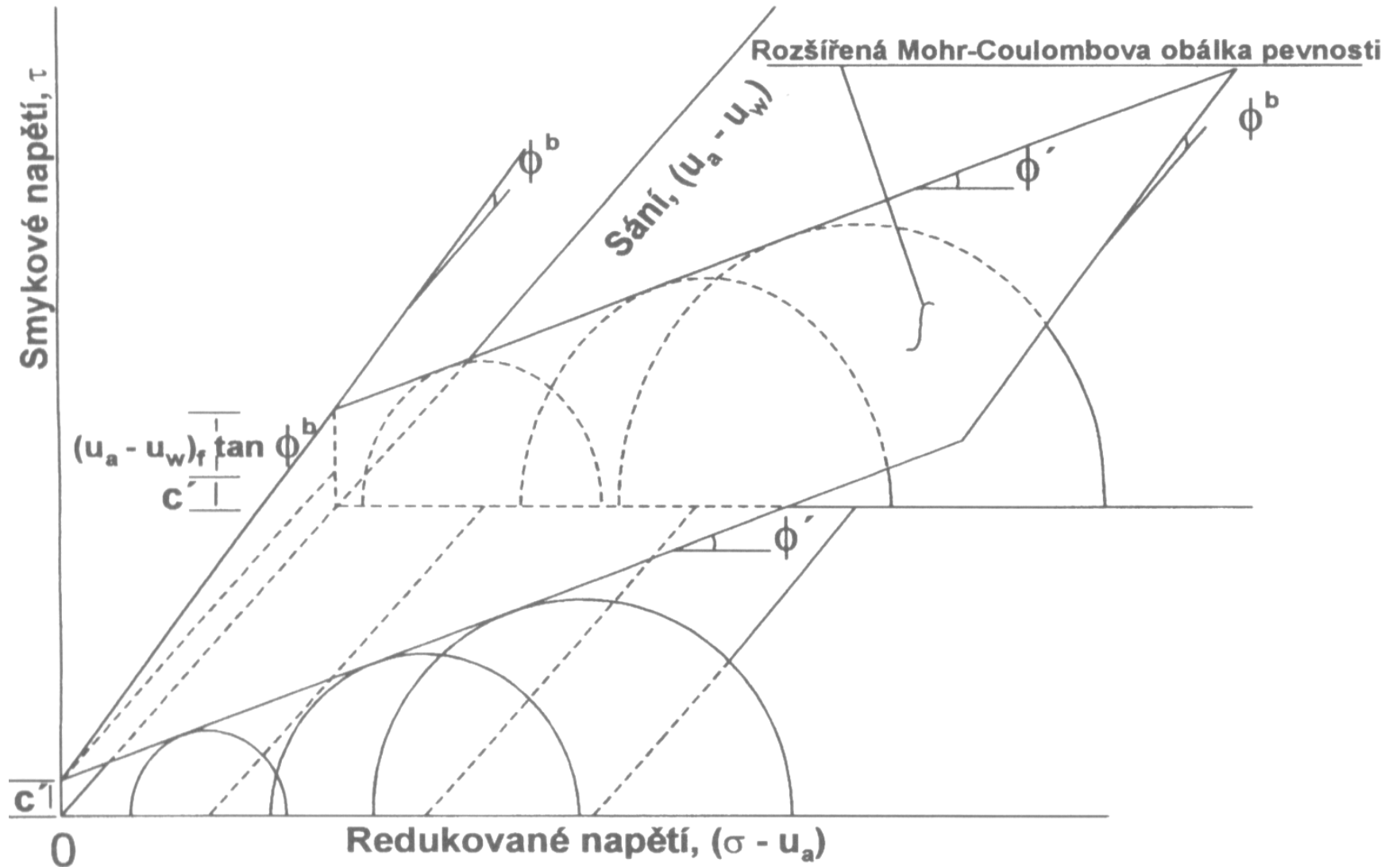
Efektivní napětí

Dvě nezávislé proměnné pro napětí → “zdvojení parametrů”

(Fredlund and Rahardjo, 1993)

Efektivní napětí

$$\tau_f = c' + (\sigma - u_a)_f \operatorname{tg} \phi' + (u_a - u_w)_f \operatorname{tg} \phi^b$$

Dvě nezávislé proměnné pro napětí vs efektivní napětí – pevnost

nenасыčená zemina

$$\tau_{f, \text{unsat}} = c' + (\sigma - u_a + \chi (u_a - u_w)) \operatorname{tg} \varphi'$$

nasycená zemina:

$$u_a = u_w$$

$$\tau_{f, \text{sat}} = c' + (\sigma - u_a) \operatorname{tg} \varphi'$$

rozdíl pevností nenасыčené a nasycené zeminy

$$\tau_{f, \text{unsat}} - \tau_{f, \text{sat}} = \chi (u_a - u_w) \operatorname{tg} \varphi'$$

$$\chi = (\tau_{f, \text{unsat}} - \tau_{f, \text{sat}}) / ((u_a - u_w) \operatorname{tg} \varphi')$$

Efektivní napětí

Dvě nezávislé proměnné pro napětí vs efektivní napětí – pevnost (Khalili and Khabaz, 1998)

nenасыčená zemina

$$\tau_{f, \text{unsat}} = c' + (\sigma - u_a + \chi (u_a - u_w)) \operatorname{tg} \phi'$$

nasycená zemina:

$$u_a = u_w$$

$$\tau_{f, \text{sat}} = c' + (\sigma - u_a) \operatorname{tg} \phi'$$

rozdíl pevností nenasycené a nasycené zeminy

$$\tau_{f, \text{unsat}} - \tau_{f, \text{sat}} = \chi (u_a - u_w) \operatorname{tg} \phi'$$

$$\chi = (\tau_{f, \text{unsat}} - \tau_{f, \text{sat}}) / ((u_a - u_w) \operatorname{tg} \phi')$$

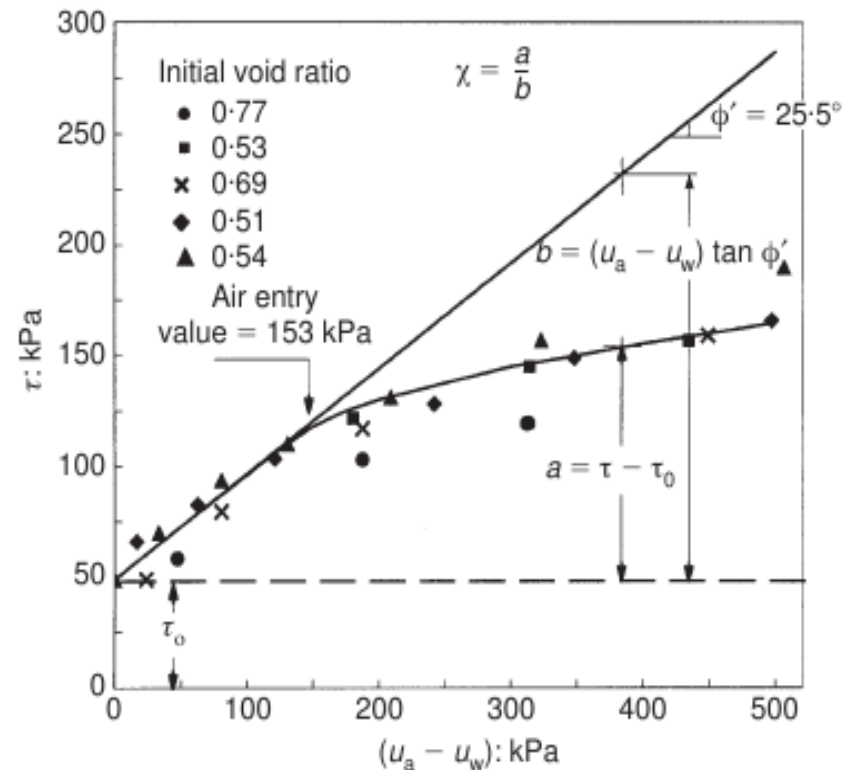

Fig. 1. A typical relationship between the shear strength τ and matric suction $(u_a - u_w)$ (Gan *et al.*, 1988)

Efektivní napětí

Dvě nezávislé proměnné pro napětí vs efektivní napětí – pevnost (Khalili and Khabaz, 1998)

nenасыčená zemina

$$\tau_{f, \text{unsat}} = c' + (\sigma - u_a + \chi (u_a - u_w)) \operatorname{tg} \varphi'$$

nasycená zemina:

$$u_a = u_w$$

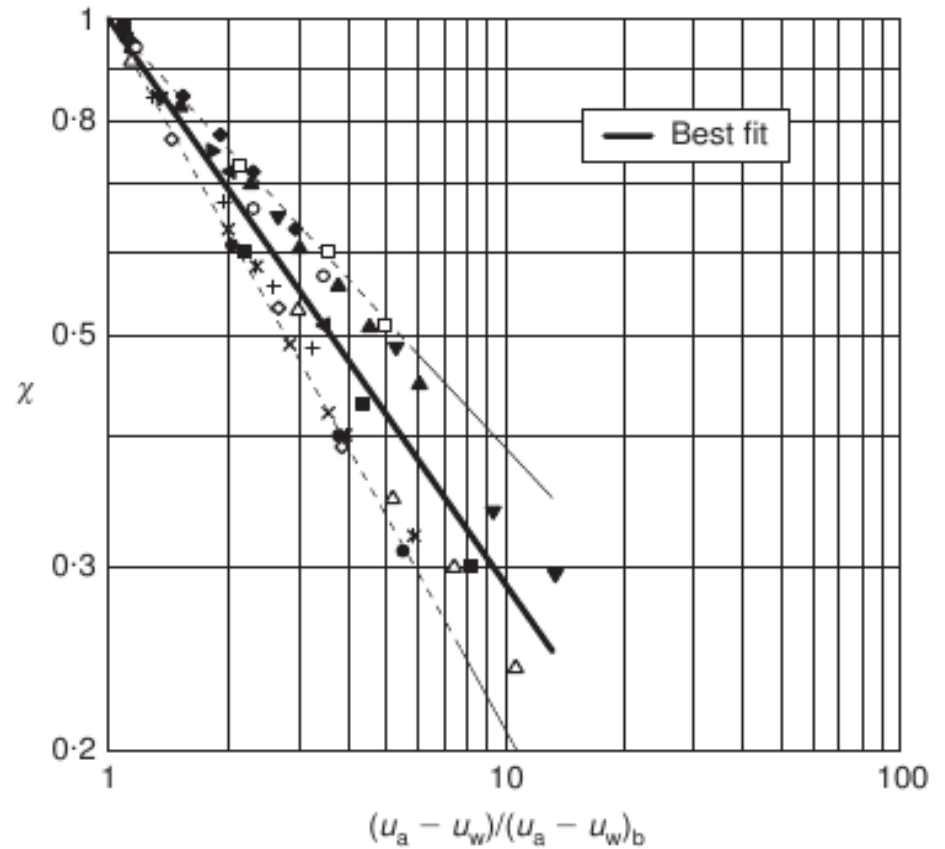
$$\tau_{f, \text{sat}} = c' + (\sigma - u_a) \operatorname{tg} \varphi'$$

rozdíl pevností nenasycené a nasycené zeminy

$$\tau_{f, \text{unsat}} - \tau_{f, \text{sat}} = \chi (u_a - u_w) \operatorname{tg} \varphi'$$

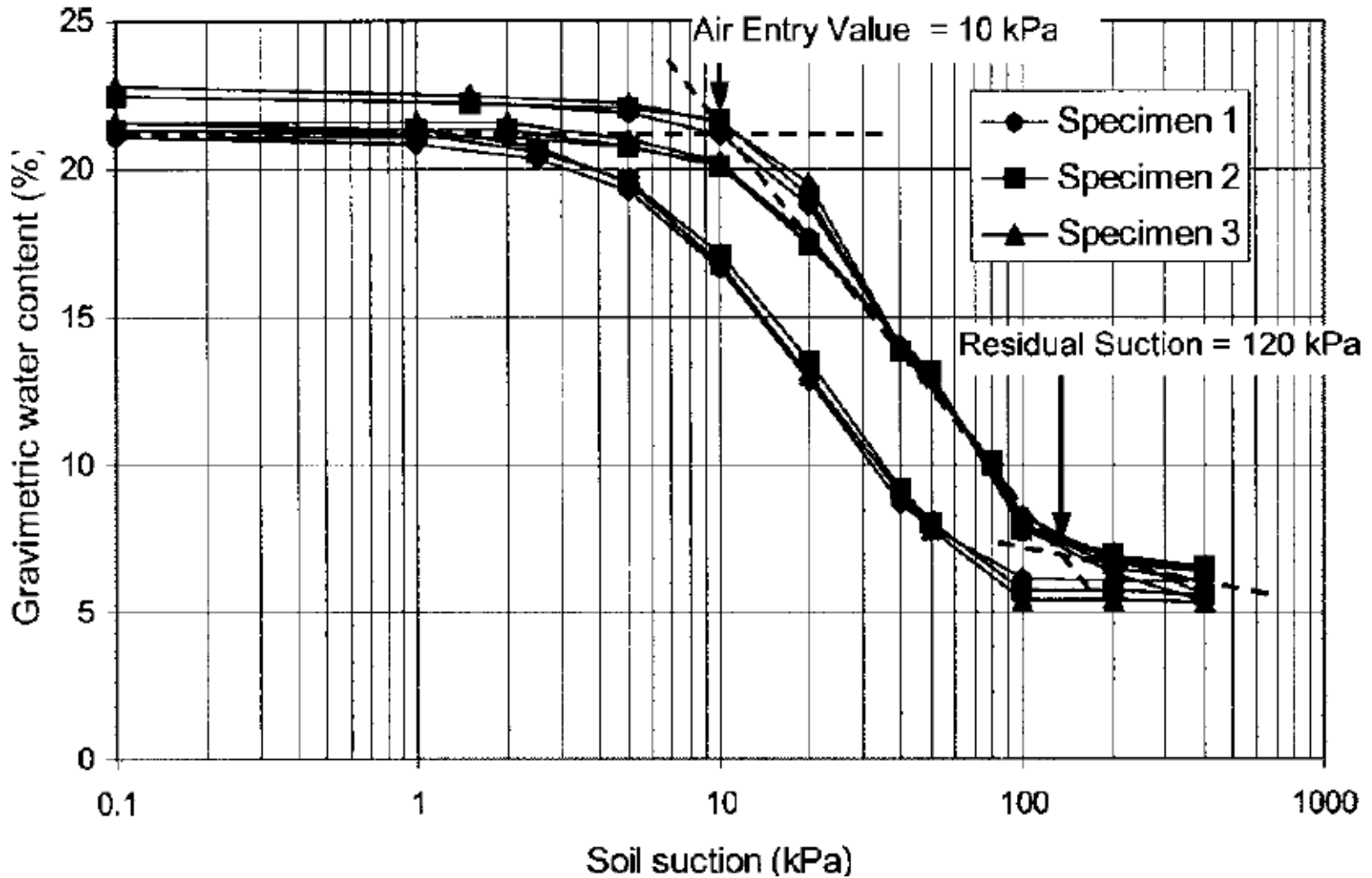
$$\chi = (\tau_{f, \text{unsat}} - \tau_{f, \text{sat}}) / ((u_a - u_w) \operatorname{tg} \varphi')$$

Vyhodnocení pevnosti 14 různých zemin

....empirický vztah pro χ pro pevnost: $\chi = (\text{vstupní hodnota vzduchu}) / (\text{sání})^{0.55}$

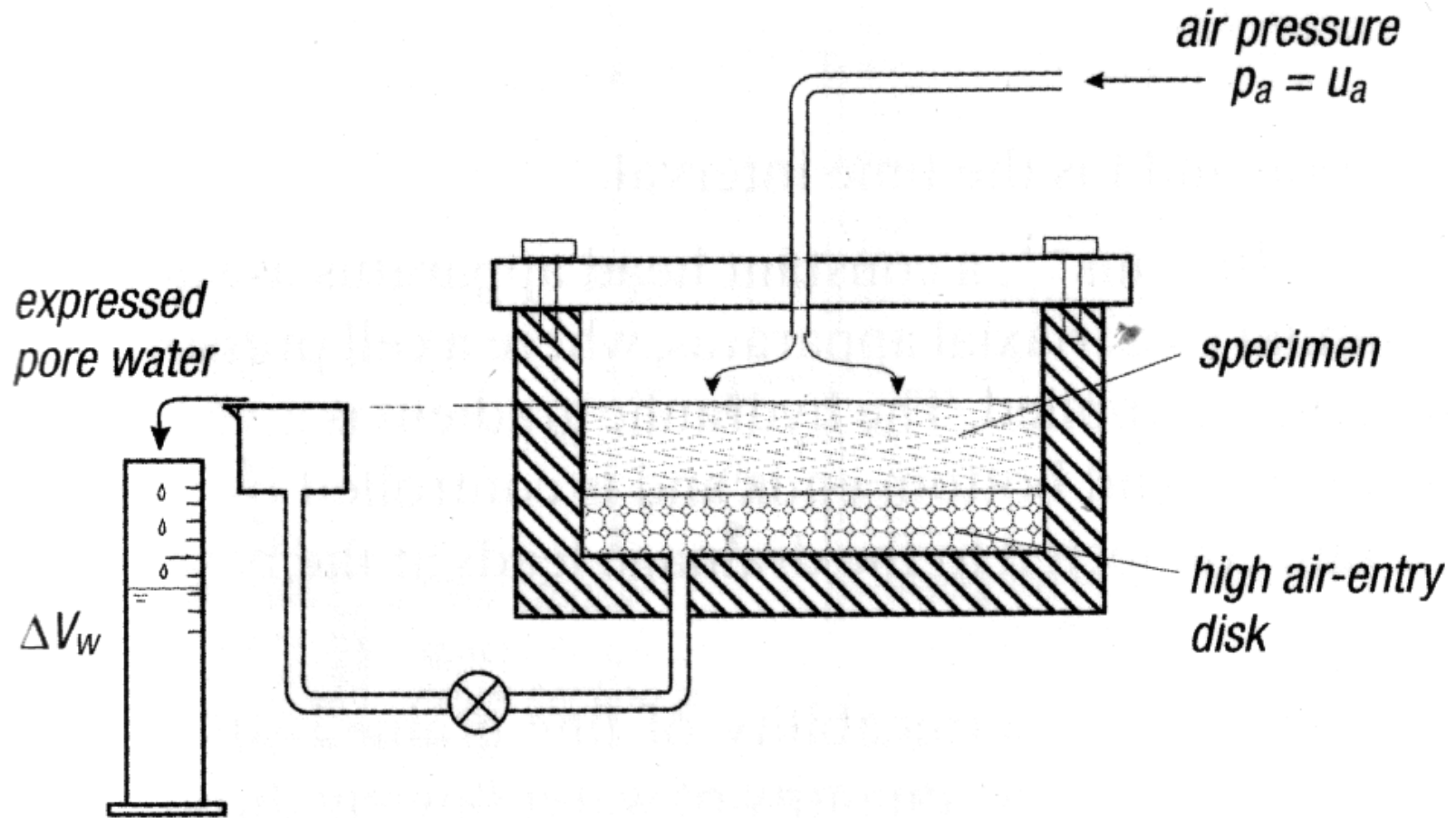
Hystereze RČ

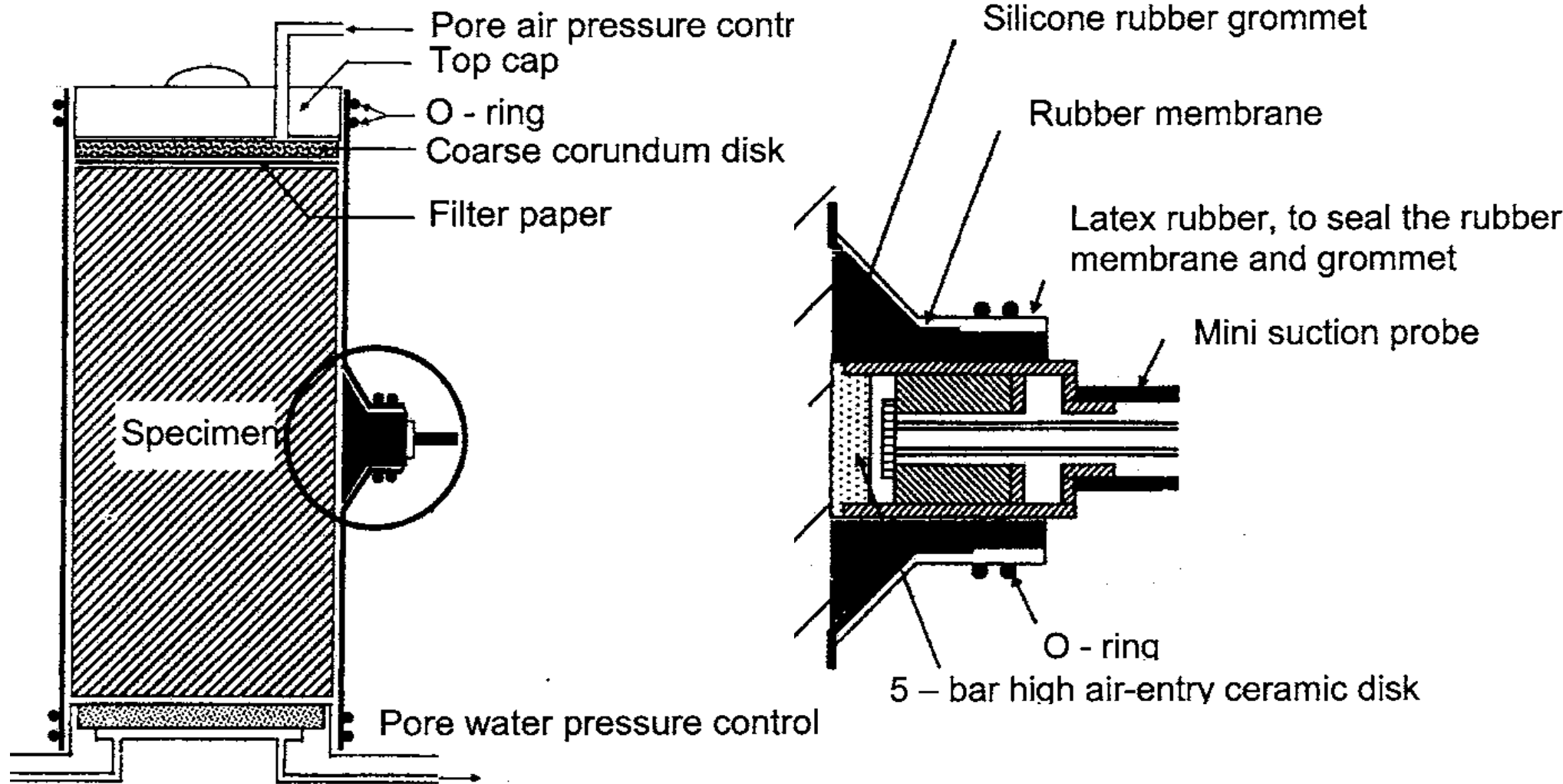
(Fredlund, 2006)

Přímá metoda určení RČ

objem vody vytlačené tlakem vzduchu
pro zabránění kavitace **proporční zvýšení tlaků** (“axis translation”)
“**pressure plate**”

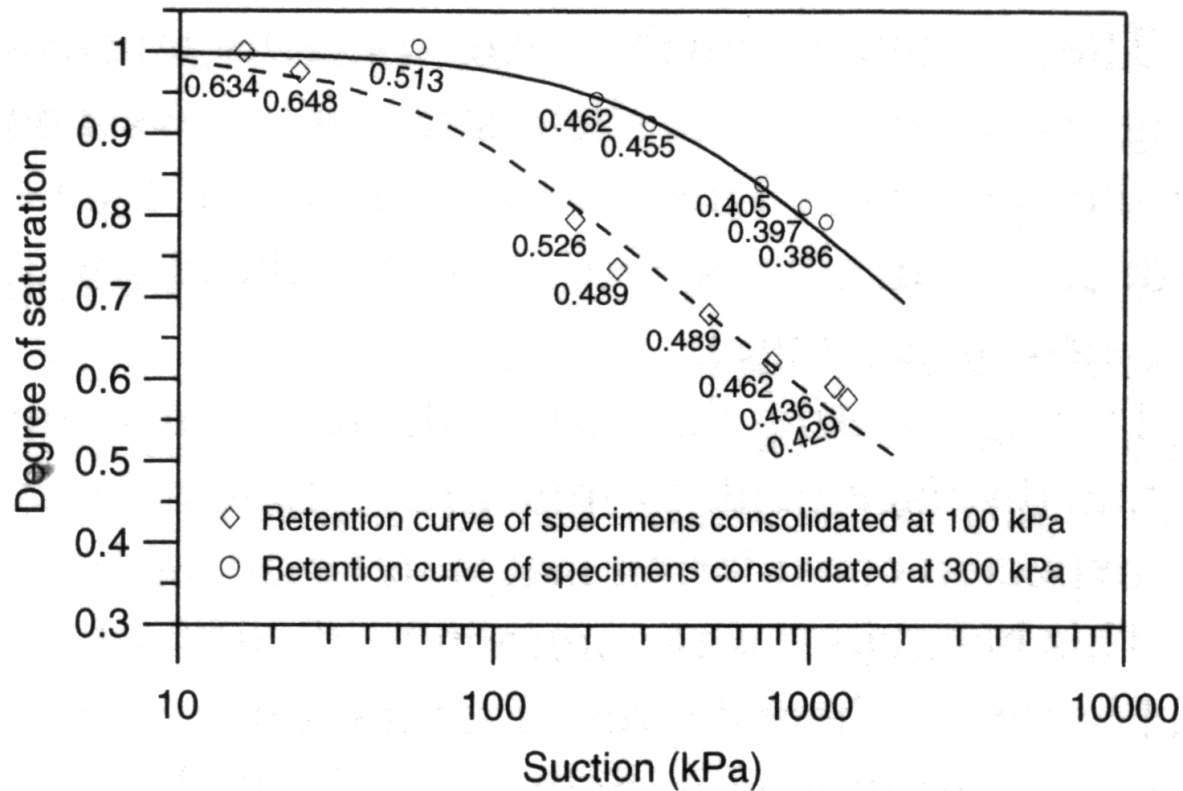
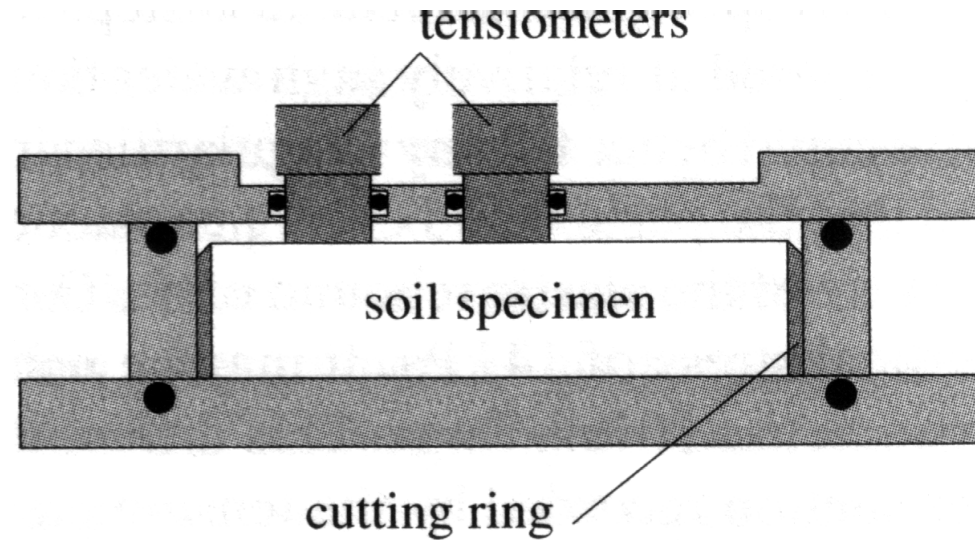

Přímé měření sání snímačem (bez proporčního zvýšení napětí)

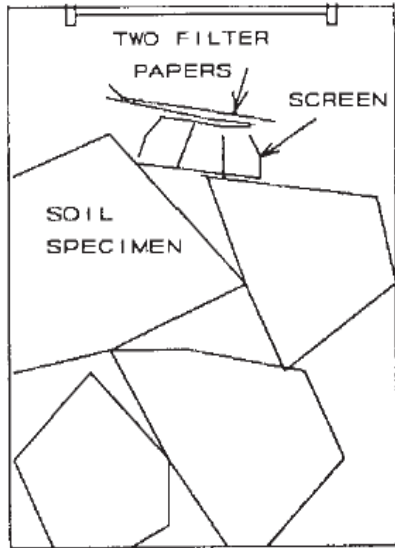
(Fredlund, 2006)

Přímá metoda určení RČ:
přímé měření sání

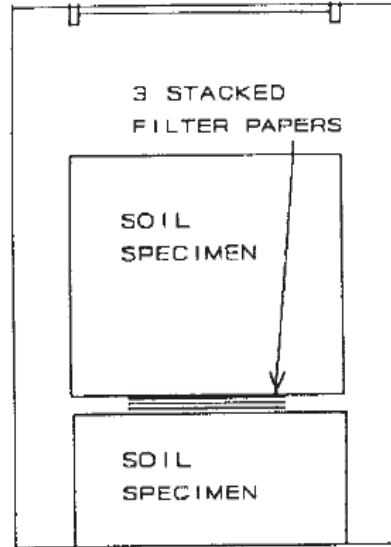

(Boso et al, 2005)

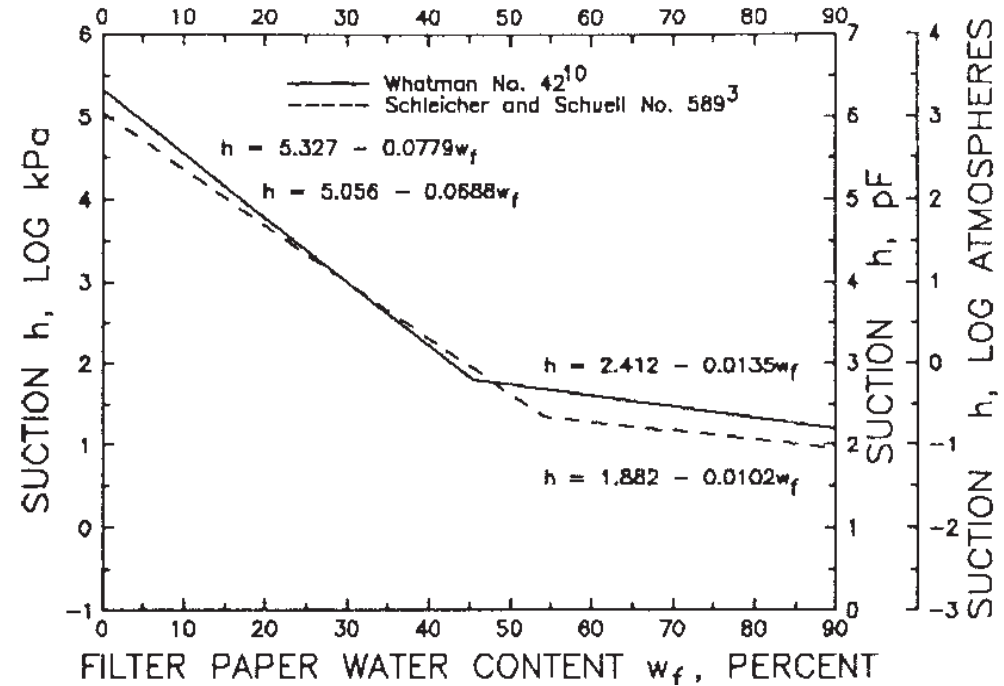
Nepřímé metody měření sání Filtrační papír

A. Total Suction

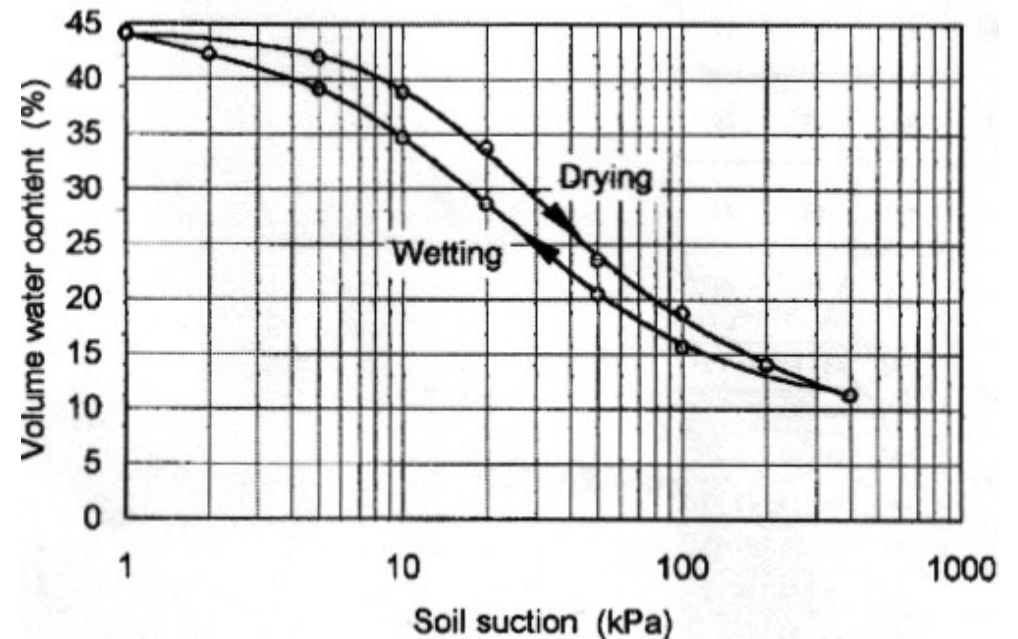
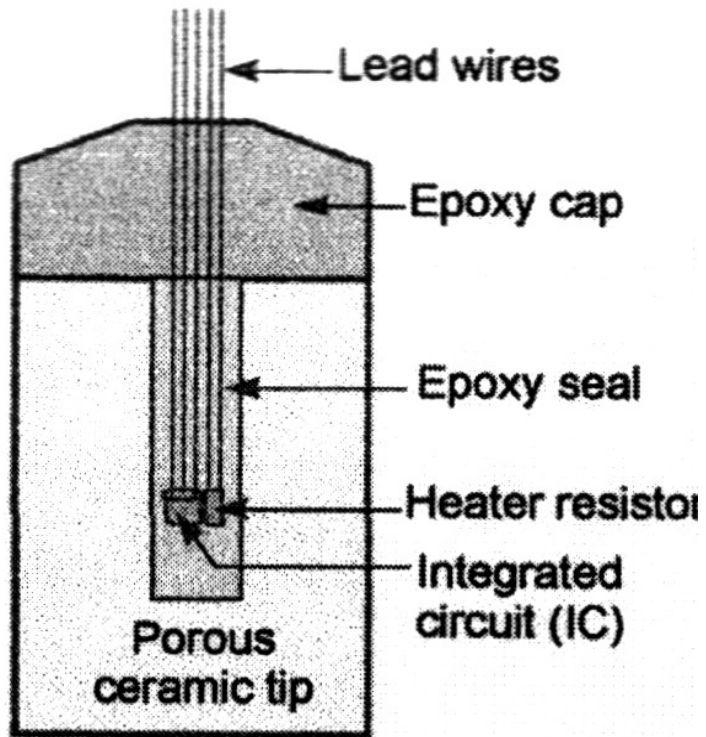

B. Matrix Suction

(ASTM D5298-03)

Nepřímé metody měření sání Teplotní čidla

Shuai et al, 2003, GTJ

